

SAUGA VALLA ARENGUKAVA 2011-2020. a

SAUGA VALLA ÜLDISELOOMUSTUS

Sauga vald asub Pärnumaa keskosas. Valla naabriteks on lõunas Pärnu linn, läänes Audru vald, põhjas Halinga ja Are vald ning idaosas Tori ja Paikuse vald ning Sindi linn.

Sauga vald koosneb ühest alevikust ja 10 väiksemast külast. Nendeks on Sauga alevik ja Eametsa, Kiisa, Kilksama, Nurme, Pulli, Räägu, Rütavere, Tammiste, Urge ning Vainu küla. Valla keskuseks on Sauga alevik, mille kaugus Pärnu linnast on 2 km ja Tallinnast 122 km. Valda läbivad kaks riikliku tähtsusega põhimaanteed (Tallinn-Pärnu-Ikla ja Pärnu-Rakvere-Sõmeru). Vald piirneb kagus Pärnu ja loodes Sauga jõega.

Valla üldpindala on 164,8 km². Pärnumaa 17 maavallaga võrreldes on Sauga vald territooriumilt suuruselt alles 13-ndal kohal st üks väiksemaid. Sauga valda on registreeritud elama 01.01.2010 aasta seisuga 3740 inimest. Rahvaarvu poolest edestab Sauga vald paljusid suuremaid maavaldasid ja on nimistus kolmas.

Valla asutused on:

Sauga Põhikool, Jänesselja Lasteaed, Tammiste Lasteaed, Sauga Raamatukogu, Urge Raamatukogu ja Sauga Avatud Noortekeskus. Sauga Vallavalitsus omab osalust järgmistes juriidilistes asutustes: MTÜ Sauga Spordiklubi, OÜ Jõekääru, AS Sauga Varahaldus ja SA Sauga Põllumeeste Ühendus.

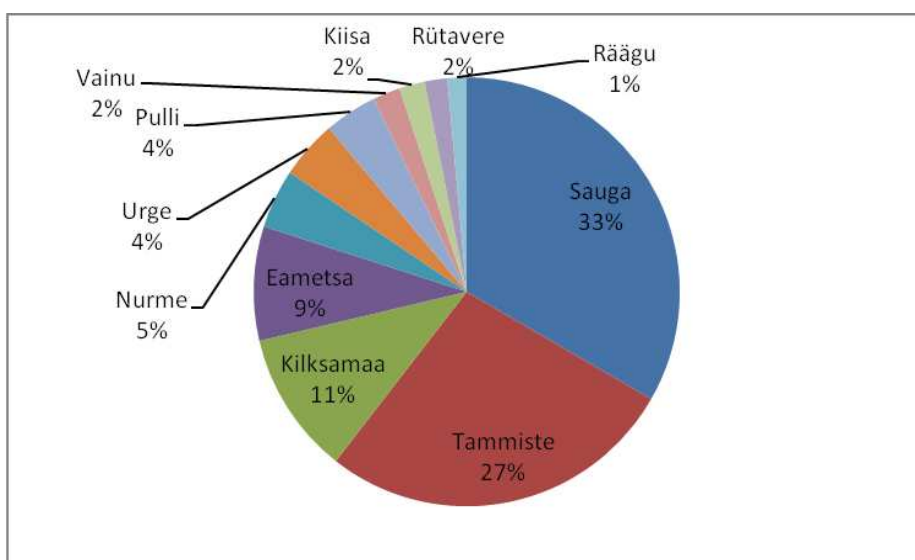
SAUGA VALLA RAHVASTIKU DÜNAAMIKA

Rahvastikudünaamika koostamiseks kasutatud andmed on saadud Sauga Vallavalitsuselt. Kasutatud on Sauga valla poolt koostatud rahvastikudünaamikat, kuhu on lisatud 2010 aasta andmed ja 2010 aasta 01.01 rahvastiku seisu tabelit.

Välja on toodud Sauga valla rahvastikumuutused ajavahemikul 2000-2010. Rahvastiku juurdekasvu iseloomustamiseks on kasutatud näitajat, mis on arvutatud agades haldusüksuse elanike juurdekasvu 10 aastaga (n inimest aastas).

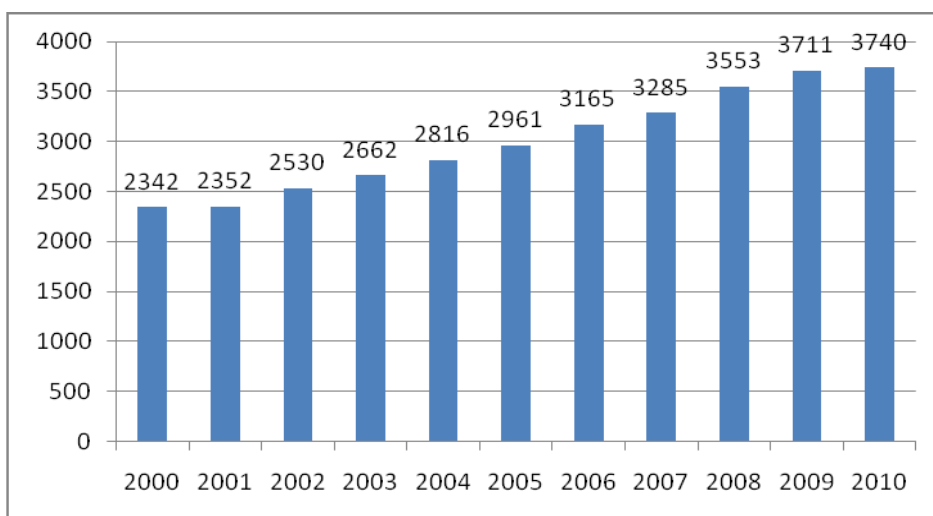
Sauga valla rahvastik

Kõige suurem elanike hulk on koondunud keskusesse ehk Sauga alevikku ja lisaks Tammiste külla. Sauga alevikus ja Tammiste külas asub 60% kogu rahvastikust. Kaheks järgmiseks suuremaks külaks on Kilksama ja Eametsa, kus elab 20% elanikest. Nurme, Urge ja Pulli külas elab inimesi 150 ringis. Ülejäänud külade elanike arv jääb alla saja inimese piiri. Seitsmes külas kokku elab ülejäänud 20% rahvastikust. Kõige väiksemaks elanike arvuga külaks on Räägu küla, kus asub vaid veidi üle 1% valla rahvast.

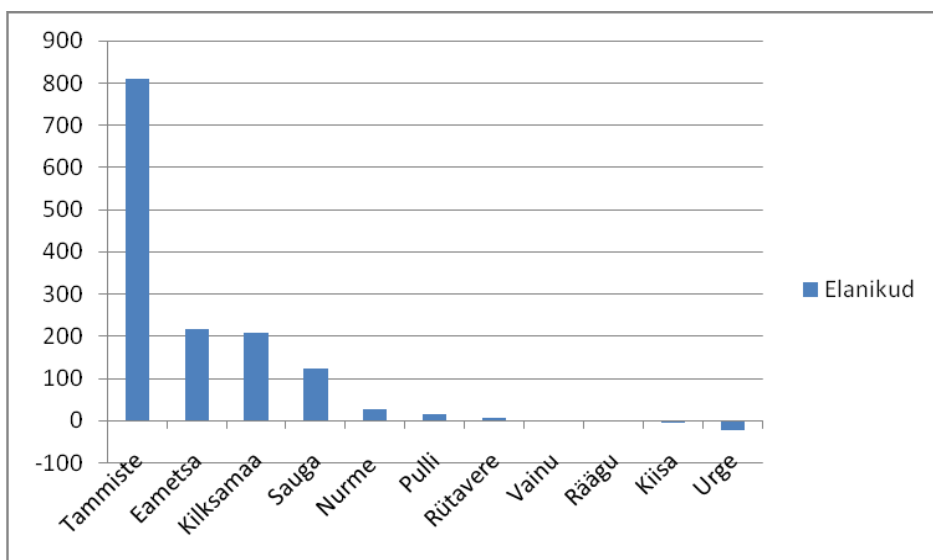
Joonis 1. Sauga valla elanike jaotus haldusüksustes 01.01.2010 aasta seisuga

Viimastel aastatel on Sauga valla elanike arv tõusnud väga kiiresti. 10 aastaga 1370 inimese võrra ja seda vaatluse all olevate aastate lõikes küllaltki stabiilselt. Kogu rahvaarv on tõusnud võrreldes 2000 aastaga 36%, mida on üle kolmandiku. Keskmiselt on selle perioodi jooksul suurenenud elanike arv keskmiselt 139,8 inimest aastas.

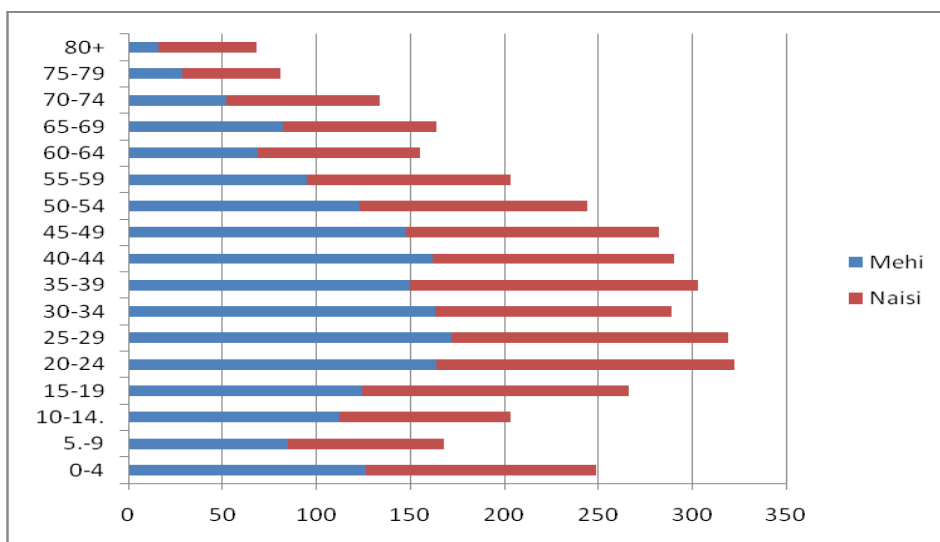
Joonis 2. Sauga valla elanike kasv 2000-2010

Enamik juurdekasvust on tulnud Tammiste küla elanike suurenemise arvelt. Alates 2000. aastast on sealsete elanike arv neljakordistunud. Kilksama ja Eametsa külades on inimeste arv kahekordistunud. Sauga aleviku elanike arv on samuti kasvanud. Lisaks saab välja tuua suurenenud elanike arvu Nurme, Pulli ja Rütavere külas. Vainu külas on nende arv jäänud samaks ning ülejäänud haldusüksuste elanike arv on vähenenud. Kõige enam Urge külas, kus elab 2010 aastal 22 elanikku vähem kui oli neid 2000 aastal.

Joonis 3. Elanike juurdekasv arvuliselt haldusüksuste jaotuses 2000-2010

Joonisel 4 on ära toodud valla rahvastiku vanuseline koosseis. Vanuserühmade vahe on viis aastat. Eesti rahvastik on üldjoontes vananev. Sauga valla puhul on tegemist positiivsema rahvastiku vanusejaotusega, kuna vanemate inimeste osakaal on suhteliselt väike võrreldes tööealiste ja noortega. Laste(0-19) osakaal kogurahvatikust on 23,7%. Tööealiste (20-64) elanike osakaal 64,3%. Pensionärid (65-80+) moodustavad valla inimestest 12%.

Joonis 4. Sauga valla rahvastiku vanuseline jaotus 01.01.2010 seisuga

Sauga vallas on Eesti keskmisega võrreldes palju lapsi. Sama moodi on suurem noorte osakaal. Jooniselt on näha, et kõige enam on hetkel 20-29 aasta vanuseid elanikke. Seda arvestades on oodata laste arvu jätkuvat suurenemist, kuna Eestis on 2009. aastal keskmiseks esimese lapse saamise vanuseks 29 aastat ning lähema 10 aasta jooksul võib eeldada selle läbi elanike juurdekasvu.

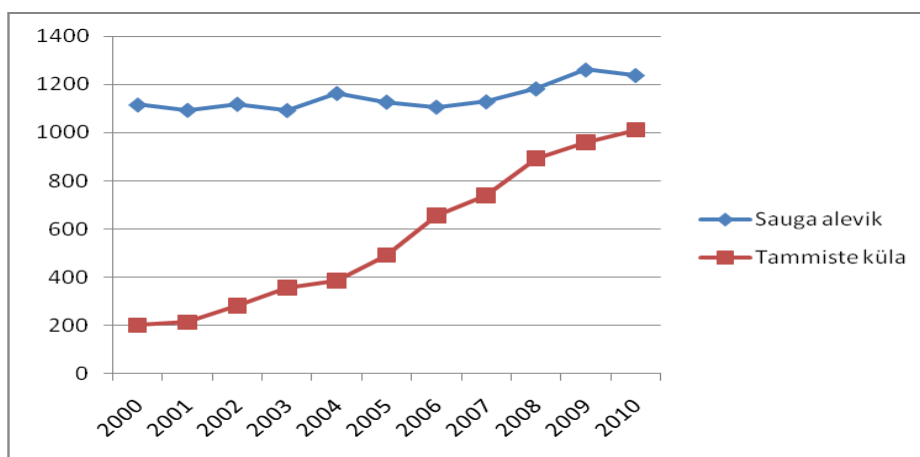
Tööealised elanikud moodustavad valla elanikkonnast tugevasti üle poole rahvastikust. Sageli on sellega seoses probleemiks peagi tööturult lahkuvate inimeste kasv. Sauga valla puhul on see oht minimaalne. Rahvastiku andmete põhjal ei ole oodata suurt pensioniealiste hüppelist kasvu vaid järk järgulist suurenemist. Kui arvestada nooremate elanike arvu, siis ei tohiks suuremaid muutusi lähema 10 aasta jooksul eakate osakaalus ilmned.

Rahvastikumuutus ja hetkeseis haldusüksuste jaotuses

Alljärgnevatel peatükkides on vaatluse alla võetud Sauga valla haldusüksuste elanikkond ja nendes toimunud muutused alates 2000 aastast. Kuna haldusüksustes olevate elanike arv on väga erinev siis on rahvastikumuutuste paremaks väljatoomiseks grupeeritud sarnase elanike arvuga haldusüksused. Vastavalt arvatud elanike määrale(% kogu valla rahvastikust), mis on välja toodud eelnevas peatükis on rahvastikumuutust vaadeldud koos järgmistes üksustes: Sauga alevik ja Tammiste küla; Kilksama ja Eametsa küla; Nurme, Urge ja Pulli küla ning Vainu, Rütavere, Kiisa ja Räägu küla. Juurdekasvu iseloomustamiseks on kasutatud näitajat in/a. Tulemuste üldistamiseks on elanikkond jaotatud tinglikult kolme suuremasse rühma lapsed vanuses 0-19 aastat, tööealised 20-64 aastat ning pensionärid või eakad 65-80+ eluaastat. Ning vanuserühmade jaotuses on laste, tööealiste ja eakate protsendi juurde sulgudesse märgitud Sauga valla keskmine protsent.

Sauga alevik ja Tammiste küla

Sauga aleviku ja Tammiste küla rahvastik moodustavad 60% kogu valla elanikkonnast. Alates 2000 aastast kuni 2003 aastani on Sauga elanike arv püsinud üsna stabiilsena. 2004 aastal on märgata väikest tõusu ning seejärel jällegi langust. Eelmise aastaga on Sauga elanike arv aga vähenenud. Tammiste küla elanike arv on tõusnud üsna kiires tempos. Elanike juurdekasv kümne aasta peale on olnud keskmiselt 80,9 inimest. Samas Sauga alevikus on sama näitaja 12,3 inimest.

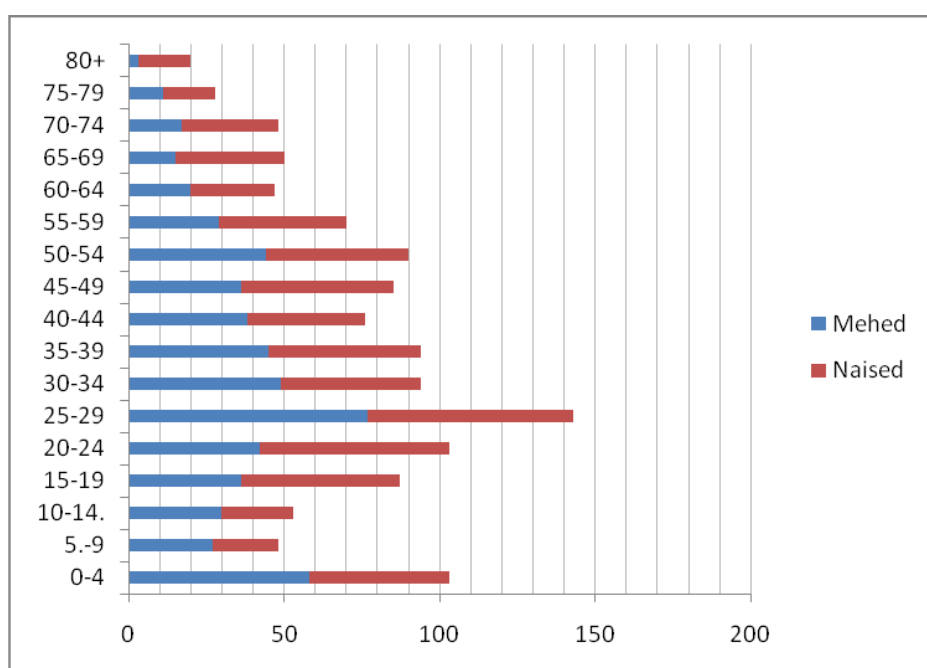

Joonis 5. Elanike arvu muutus Sauga alevikus ja Tammise külas

Sauga alevik

Sauga aleviku rahvaarv on 2010 aasta seisuga 1239 elanikku. Kümne aastaga on see tõusnud 11% nii et kasv on olnud suhteliselt tagasihoidlik. Sauga alevikus elab 33% kogu valla elanikest. Laste osakaal kogurahvastikust on 23,5%. Tööealiste elanike osakaal kokku 64,7%. Pensionäride osakaal Sauga alevikus on 11,8%. Need on väga lähedased Sauga keskmistele näitajatele.

Sauga alevikus elab väga suur hulk tööealisi elanikke. Nendest on kõige suurem osa 25-29 aastaseid elanikke. Väga suur on ka laste ja noorte osakaal. Kõige enam on 0-4 aastaseid lapsi. Üldkokkuvõttes võib öelda, et oodata on laste arvu tõusu kuna suur hulk naisi on sünnitusikka jõudmas. Kümne aastaga on suurenemas ka pensionäride hulk, mil hetkel 55-59 vanuserühmas olevad elanikud jõuavad vastavasse ikka.

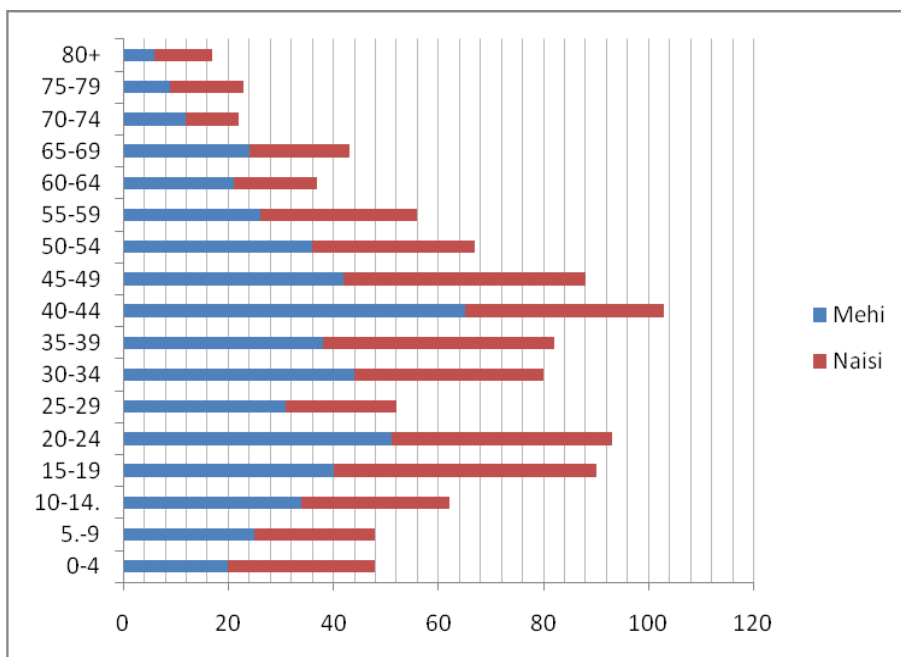

Joonis 6. Sauga elanike vanuseline koosseis 2010

Tammiste küla

Tammiste küla rahvaarv on võrreldes teiste omavalitsusüksustega tõusnud kõige enam. Arvutuste kohaselt võrreldes 2000 aastaga on see suurenenud 400%. Hetkel on Tammistesse registreeritud 1011 elanikku, mis on 27% kogu Sauga valla rahvastikust. Laste osakaal on 24,5% (23,7%). Tööealiste osakaal on 65,1% (64,3%) ning pensionäride 10,4% (12%).

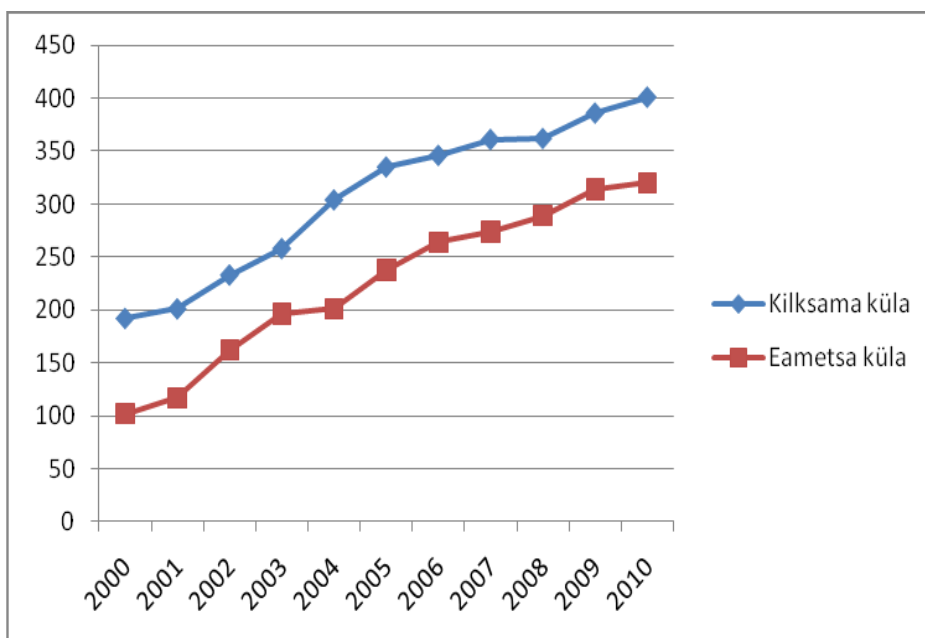
Tammiste külas on kõige enam 40-44 aastaseid elanikke. 10 aastaga on oodata järjest suurenevat eakate osakaalu rahvastikus. Samas on rahvastikus ka palju noori. Suur noorte osakaal, aga ei ole kaasa toonud järsku laste arvu tõusu. Seda võib veel tegelikult oodata tänu suurele osakaalule 15-19 ja 20-24 aastastele naistele. Tammiste juures on huvitav nähtus lõhe, mida tekitab 25-29 aastaste väikene hulk võrreldes nooremate ja vanemate vanuserühmade vahel.

Joonis 7. Tammiste küla elanike vanuseline koosseis 2010

Kilksama ja Eametsa küla

Kilksama ja Eametsa küla elanikkond moodustab kokku 20% kogu valla elanikkonnast. Nendes külates on toimunud väga sarnane elanike juurdekasv ja seda 10 aasta jooksul küllaltki stabiilselt. Vastav näitaja on Kilksamal 20,9 ja Eametsas 21,8 inimest aastas. Eametsa külas elab arvuliselt vähem elanikke kui Kilksamal. Vaadeldes hetkelist trendi võib oletada, et mõlema asula elanike arv suureneb.

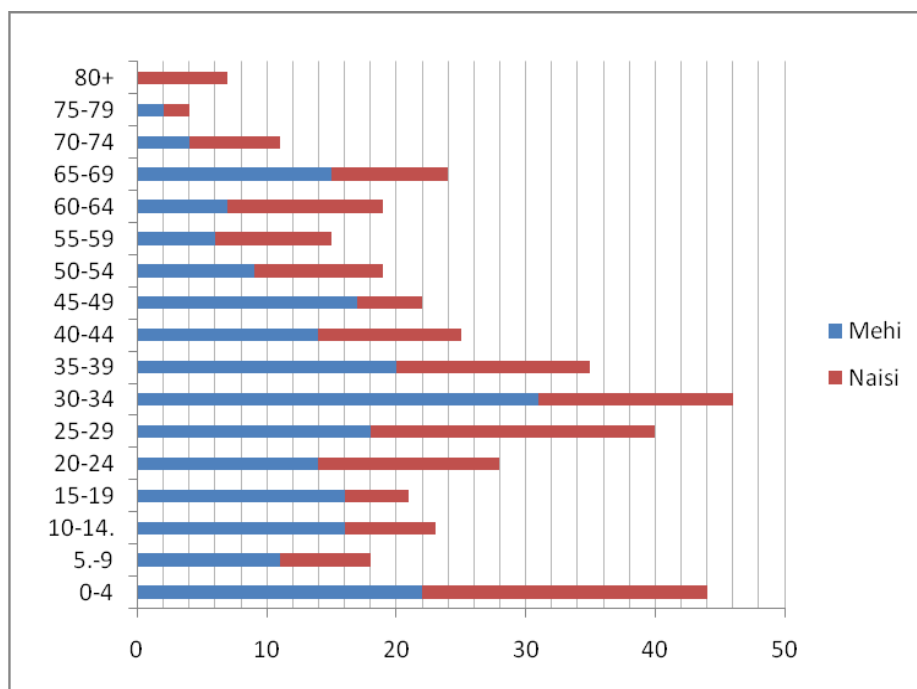

Joonis 8. Elanike arvu muutus Kilksama ja Eametsa külas

Kilksama küla

Kilksama küla rahvastik on tõusnud võrreldes 2000 aastaga 109%. Rahva arv on 401 elanikku, mis on 11% kogu valla elanikest. Noorte ja laste osakaal Kilksamal on 26,4%(23,7%), tööaliste osakaal 62,1%(64,3%)ning pensionäride 11,5%(12%). Laste osakaal on tunduvalt suurem kui vallas keskmiselt, tööaliste osakaal väiksem ning samuti on piirkonnas vähe eakaid.

Kilksamal on suhteliselt väikene hulk eakaid, ning nende hulk kümne aasta jooksul väga ei muutu. Kõige enam on 30-34 aastaseid elanikke ja tööeline rahvastik on pigem nooremajooline. Väga palju on ka 0-4 aastaseid lapsi. Järgmisel paaril aastal võib oodata laste väiksemat sündi, kuna sünnitusikka jõudvate naiste osakaal ei ole väga suur.

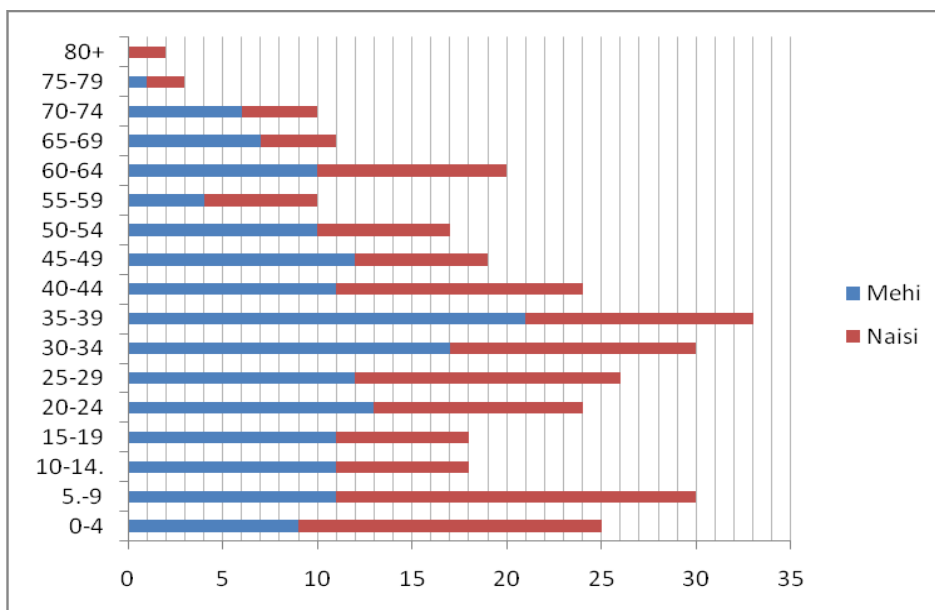

Joonis 9. Kilksama küla elanike vanuseline koosseis 2010

Eametsa küla

Rahvastiku arv on suurenenud 214%. Hetkel on rahvaarv 320 inimest, mis moodustab 9% valla elanikest. Noori ja lapsi on 28,4% (23,7%), tööelisi 63,4%(64,3%) ja pensioniealisi 8,1%(12%). Võrreldes Sauga keskmiste näitajatega on Eametsa külas väga suur noorte ja väga väike eakate osakaal. Tööelisi elanikke on vähem kui vallas keskmiselt.

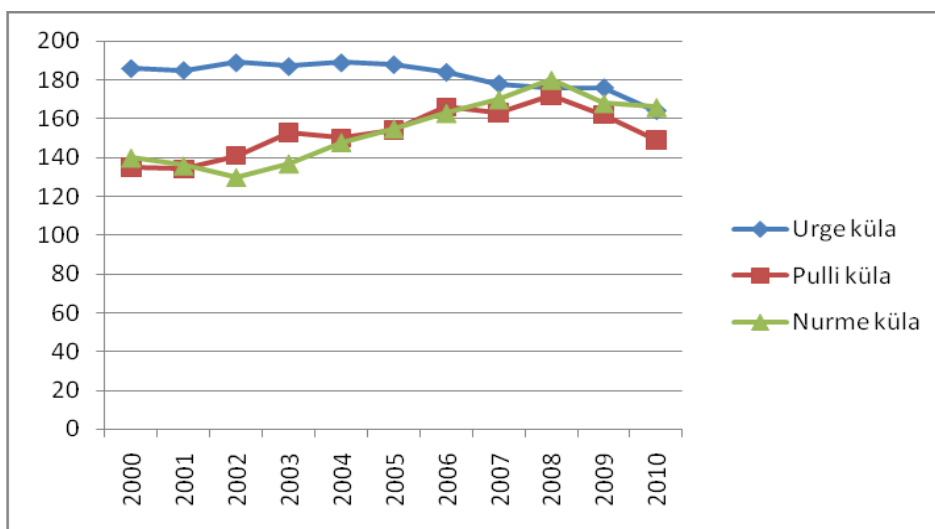
Viie aastaga on oodata eakate osakaalu järsku tõusu, kuna hetkel on 60-64 aastaseid elanikke Eametsas palju. Pärast seda tõuseb eakate osakaal järkjärguliselt. Samas on tööaliste elanike osakaal Sauga keskmisega samal tasemel ja selle iseloom on pigem nooremajooline. Väga palju on Eametsa külas ka 5-9 aastaseid lapsi. Ka 0-4 aastaste arv on suhteliselt suur. Vastavalt senisele struktuurile võib lähiajal prognoosida lähiaastatel mõningat laste sünni vähenemist.

Joonis 10. Eametsa elanike vanuseline koosseis 2010

Nurme, Urge ja Pulli küla

Nurme, Urge ja Pulli külade elanikud moodustavad kogu valla rahvastikust vaid 13%. Jooniselt on näha, et kõigi kolme küla rahvastik on püsinud küaltki stabiilsena. Alates 2000 aastast on kõige suurema elanike arvuga Urge asulas inimeste arv vähenenud ja Nurme ning Pulli asulate oma tõusnud ning kõigi kolme haldusüksuse elanike arv 2008 aastal jõudnud samale tasemele. Selle järel on näha järsku elanike arvu langust kõigis küldes. Kõige suuremat langus on olnud Pulli külas. Urge külas on elanike arv vähenenud -2,2 inimest aastas. Kuigi Pulli ja Nurme küla viimased kaks aastat näitavad elanike vähenemist on kümne aasta näitaja siiski veel positiivne. Pulli külas on see 1,4 inimest aastas ning Nurme külas 2,2 inimest aastas. Arvestades viimase kahe aasta langevat trendi neis asulates võib oletada selle jätkumist.

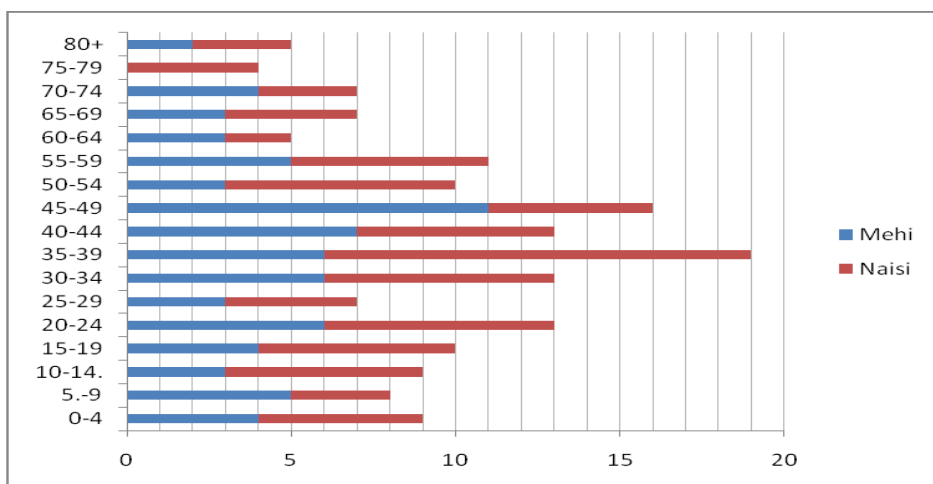

Joonis 11. Elanike arvu muutus Nurme, Urge ja Pulli külas

Nurme küla

Rahvastik on suurenenud 19%. Rahvaarv on hetkel 166 elanikku, mis on 4% kogu valla rahvastikust. Lapsi elab Nurme külas 21,7% (23,7%), tööaliste osakaal on 64,5% (64,3%) ning pensionäre on 13,9% (12%).

Nurme küla näitajad on väga sarnased Sauga keskmistele. Kümne aasta perspektiivis on oodata eakate arvu tõusu rahvastikus. Samas on piisavalt palju ka lapsi ja noori ning selle põhjal ei saa välja tuua küla otsest vananemist. Kõige enam on 35-39 aastaseid elanikke.

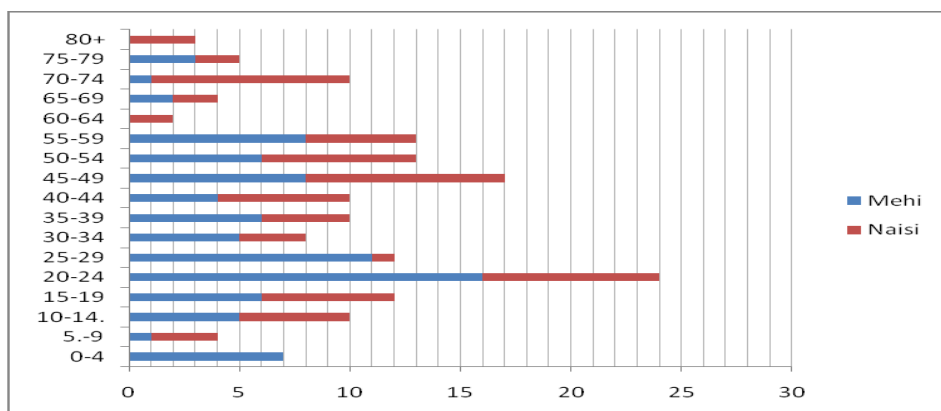

Joonis 12. Nurme küla elanike vanuseline koosseis 2010

Urge küla

Urge küla rahvastik on kahanenud 12% 10 aastaga. Hetkel on elanike arv 164 inimest ja see moodustab 4% valla kogu rahvast. Laste osakaal on 20,1% (23,7%), tööaliste osakaal 66,5% (64,3%) ning pensionäride 13,4% (12%) küla elanikkonnast.

Urge külas on kõige enam 20-24 aastaseid elanikke. Selle alusel võib oodata ka jätkuvat laste arvu. Samas võib olla tegemist ka noortega, kes realselt seal ei ela vaid omavad veel sissekirjutust Sauga vallas. Suhteliselt suur on 10 aastaga pensionile jäävate elanike hulk.

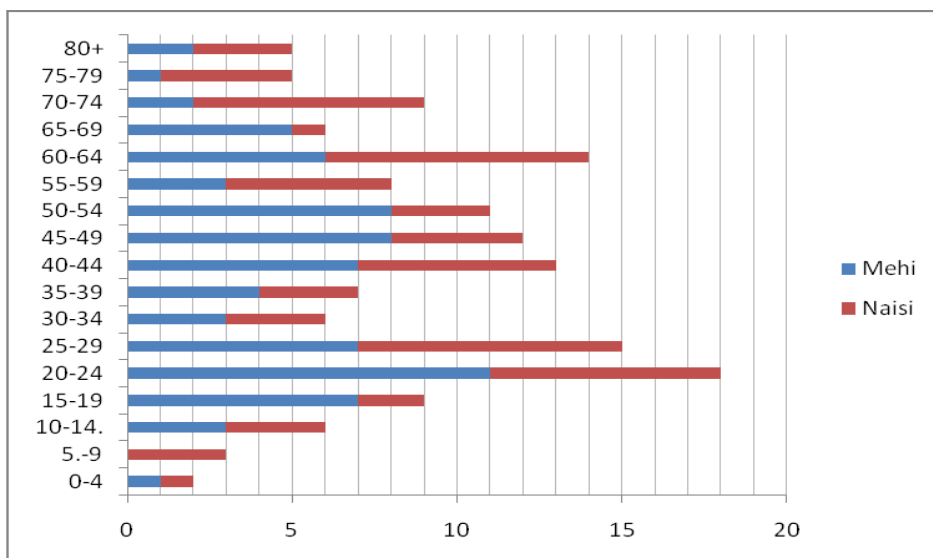

Joonis 13. Urge küla elanike vanuseline koosseis 2010

Pulli küla

Pulli küla rahvaarv on suurenenud 10% ja hetkel elab seal 149 inimest, mis on 4% valla elanikest. Pulli küla löikes lapsi on 13,4% (23,7%), tööealisi 69,8% (64,3%) ning pensionäre 16,8% (12%).

Pulli küla näitel on tegemist ilmselt vananeva rahvastikuga. Kõige rohkem on küll 20-24 aastaseid inimesi, kuid viie aasta jooksul on oodata üha suuremat eakate osakaalu rahvastikus. Optimistlikult võib eeldada ka laste mõningase arvu suurenemist, kuna suhteliselt suur hulk naisi on või on jõudmas sünnitusikka.

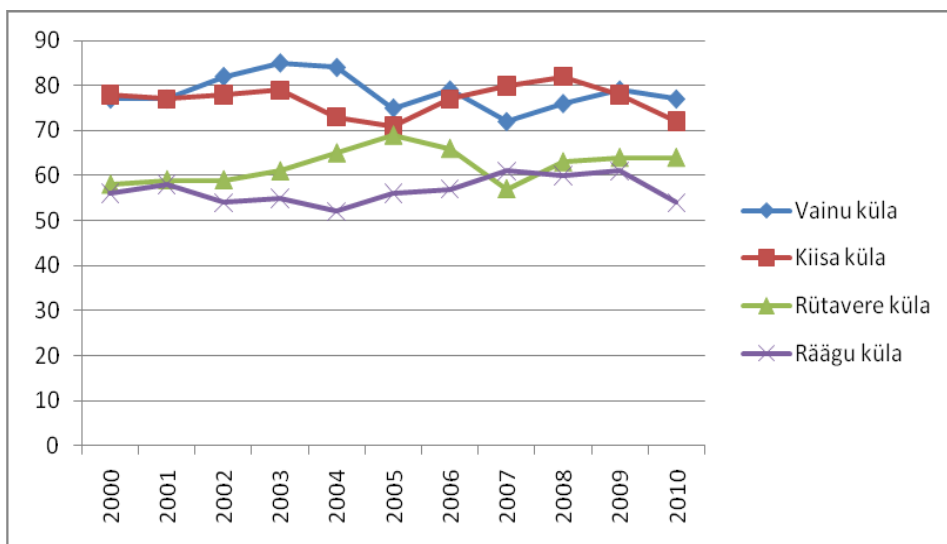

Joonis 14. Pulli küla elanike vanuseline koosseis 2010

Vainu, Kiisa, Rütavere ja Räägu küla

Nende külade kogu elanikkond moodustab 7% kogu valla rahvastikust. Rahvaarv ei ole kümne aasta jooksul väga muutunud, kõikudes umbes viie inimese piires. Kõige suurem elanike juurdekasv on toimunud Rütavere külas, kus see on olnud 10 inimest aastas. Vanu küla kohta arvatud näitaja elanike juurdekasvu osas on 0 inimest aastas, mis tähendab, et 10 aasta jooksul toimunud muutused ei ole küla rahvastiku koguarvust muutusi põhjustanud. Räägu ja Kiisa külas on vaadeldava perioodi jooksul rahvaarv hoopiski vähenenud ning vastavalt on näitajad Räägu külas -0,2 ja Kiisa külas -0,6 inimest aastas.

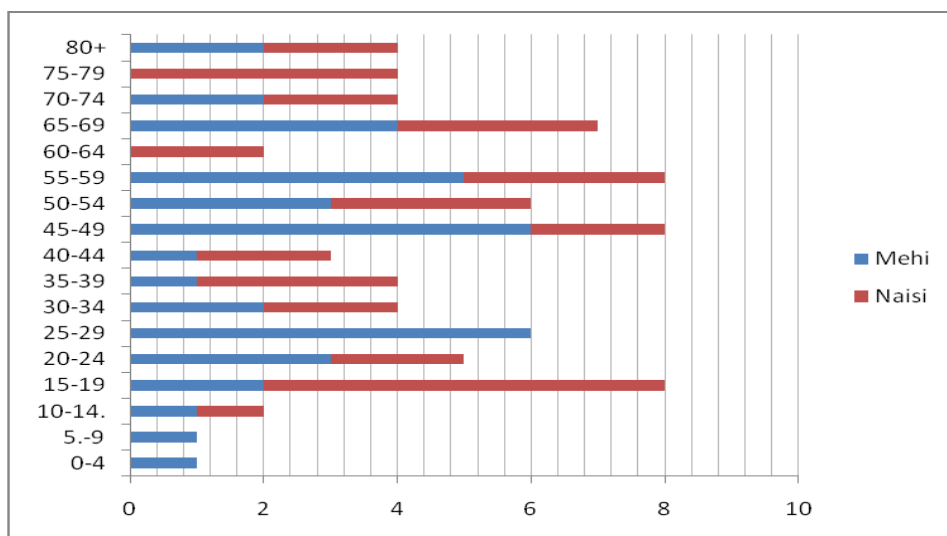
Kuna nende külade rahvaarv on väga väike siis ei ole välja toodud lähiaastate trende ja on piiratud üldnäitajatega.

Joonis 15. Elanike arvu muutus Vainu, Kiisa, Rütavere ja Räägu külas

Vainu küla

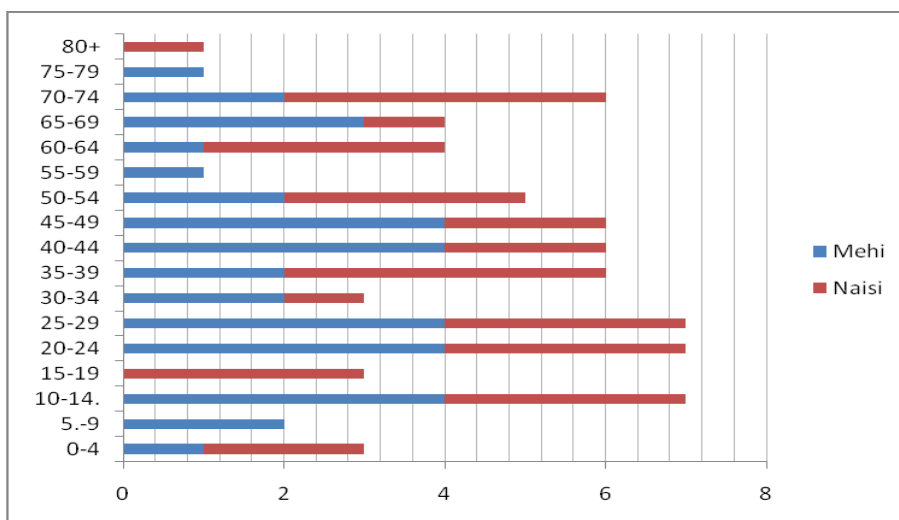
Vainu küla rahvaarv võrreldes 2000 aastaga on jäänud samale tasemele. Seal elab hetkel 77 elanikku, mis on 2% valla elanikest. Noori ja lapsi on 15,6% (23,7%), tööealisi 59,7% (64,3%) ning eakaid 24,7% (12%) kogu küla rahvastikust.

Joonis 16. Vainu küla elanike vanuseline koosseis 2010

Kiisa küla

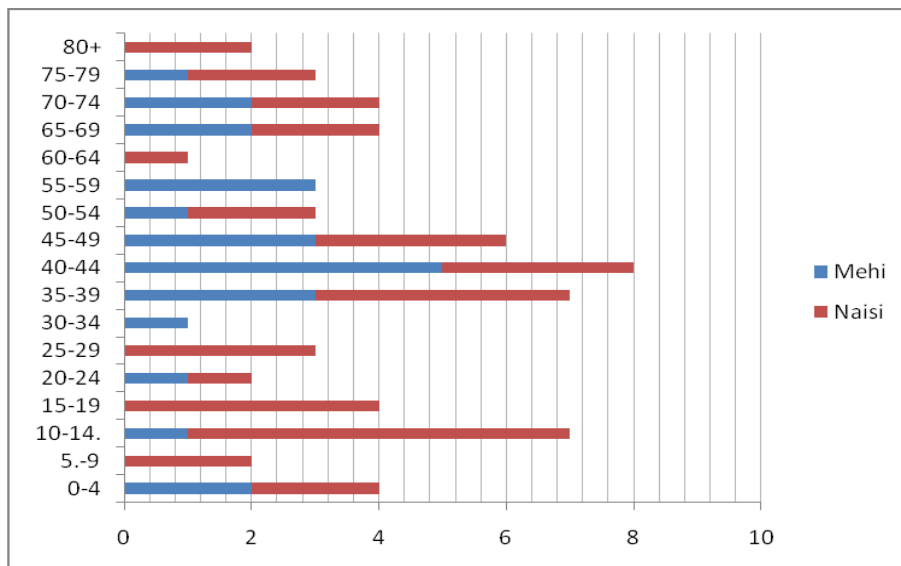
Kiisa küla rahvaarv on vähenenud 8%. Hetke rahvaarv on 72 elanikku, mis on 2% valla elanikest. Laste osakaal Kiisa küla rahvast on 20,8% (23,7%), tööealiste osakaal on 62,5% (64,3%) ja eakate 16,7% (12%).

Joonis 17. Kiisa küla elanike vanuseline koosseis 2010

Rütavere küla

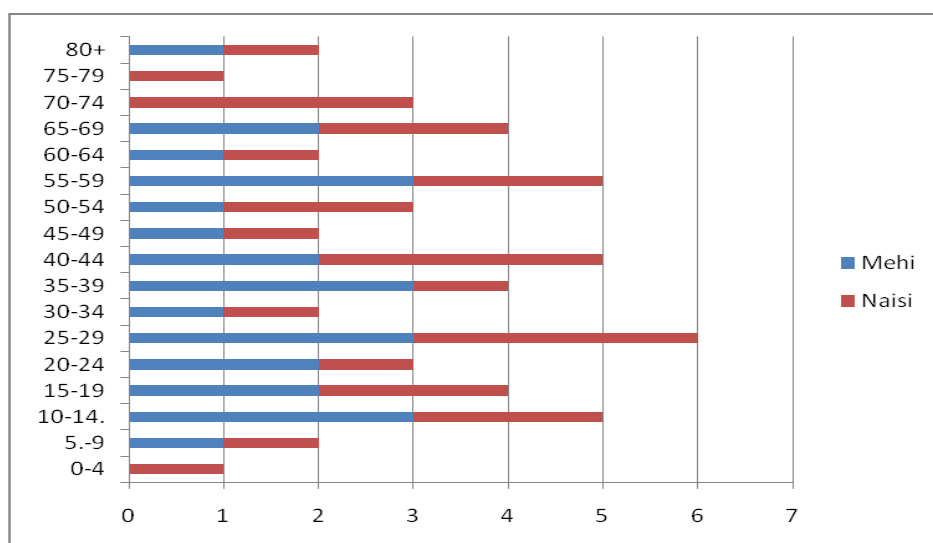
Rütavere elanike osakaal on tõusnud 10%. Rahvaarv on 2010. aastal 64 inimest, mis moodustab 2% valla elanikest. Lapsi on külas 26,6% (23,7%), tööealisi 53,1% (64,3%) ning eakaid 20,3% (12%).

Joonis 18. Rütavere küla vanuseline koosseis 2010

Räägu küla

Elanike arv on vähenenud 4% võrreldes 2000 aastaga. Rahvaarv on hetkel 54 elanikku ja see moodustab 1% kogu valla elanikkonnast. Laste osakaal Räägu külas on 22,2% (23,7%), tööealisi elanikke on 59,3% (64,3%) ja eakaid 18,5% (12%).

Joonis 19. Räägu küla elanike vanuseline koosseis 2010

Kokkuvõte

60% Sauga valla elanikkonnast on koondunud Sauga alevikku ja Tammiste külla. 20% elanikkonnast Kilksama ja Eametsa külla. 20% elanikest asub ülejäänud seitsmes külas. Võrreldes Sauga valla keskmisega on noorte osakaal sellest suurem Tammiste, Eametsa, Kilksama ja Rütavere külates. Kõige suurem osakaal tööealiste elanike seas on Sauga, Tammiste, Urge ja Pulli külates. Üle keskmise on eakate Nurme, Urge, Pulli, Vainu, Kiisa, Rütavere ja Räägu külates. Kõige suurem on see Vainu külas.

Nooremapoolne ja tööeline elanikkond on koondunud suurematesse asulatesse, milledeks on Sauga alevik, Tammiste, Kilksama ja Eametsa külad. Pigem vananeva elanikkonnaga küladena võib välja tuua Räägu, Rütavere ja Vaimu küla.

Võrreldes Eesti keskmist olukorda on Sauga valla elanikkond tugevalt noorem, ning tänu sellele üpriski positiivses seisus. Suhteliselt suur on laste osakaal kogurahvastikus ja peagi pensionile jäävate elanike arvu osas ei saa oodata hüppelist kasvu.

ARENGUKAVA PÕHIMÕTTED

Arengukava on dokument, mis on valla pika- ja lühiajalise arengu eesmärged määratlev ja nende elluviimise võimalusi kavandav kogumik, mis tasakaalustatult arvestab majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna ning looduskeskkonna arengu pikaajalisi suundumusi ja vajadusi ning on aluseks erinevate eluvaldkondade arengu integreerimisele ja koordineerimisele (KOKS § 37)

Arengukava on pidevalt uuendamist vajav dokument, mille volikogu vaatab läbi hiljemalt iga aasta

1. oktoobriks ja arengukava peab hõlmama mis tahes eelarveaastal vähemalt nelja eelseisvat eelarveaastat. Volikogu võtab vastu otsuse arengukava täitmise ja vajadusel muutmise kohta. Arengukava tugineb seni tehtule, teoksil olevale ja kavandatavale.

Arengukava on aluseks eelarve koostamisel, investeeringute kavandamisel ja nende jaoks rahaliste ja muude vahendite taotlemisel ning laenude võtmisel.

Arengukavas on arvestatud:

- viimaste aastate arengu tulemusi;
- Eesti Vabariigi, Pärnu maakonna, Sauga valla arengu tulevikuvisioni;
- Pärnumaa maakonnaplaneeringut ja regionaalpoliitikat;
- Sauga valla üldplaneeringut;
- Sauga valla eripärasid.

1. SAUGA VALLA VISIOON

Sauga vald on kvaliteetse elukeskkonna, heal tasemel avalike teenuste, mitmekesise majanduse ja kaasaegse infrastruktuuriga omavalitsus, kus väärtustatakse haritust, kultuuritraditsioone, elanike sotsiaalsed ühtekuuluvust ning aktiivset ja tervet eluhoiakut.

- 1.1. turvaline elukeskkond
- 1.2. toimivate väikeettevõtetega ettevõtluskeskkond
- 1.3. palju noori ja töökaid elanikke
- 1.4. kvaliteetsed teenused
- 1.5. toimiv sihtotstarbeline maakasutus
- 1.6. toimiv haridussüsteem
- 1.7. hästi toimiv viidamajandus
- 1.8. toimiv transpordiühendus külade ja vallakeskuse vahel
- 1.9. kaasaegsed vee- ja kanalisatsioonitrassid ja -seadmed
- 1.10. kaasaegsed veesõidukite sadamad ja laotrikohad
- 1.11. hästi toimiv sotsiaalhoolekanne

- 1.12. jäätmete sorteeritud kogumine
- 1.13. traditsioonilised kultuuri- ja spordiüritused
- 1.14. aktiivne külaelu ja seltsitegevus
- 1.15. hästi säilinud loodus koos matkaradadega
- 1.16. tihedama liiklusega teed tolmuvabad
- 1.17. väljakujunenud turismitalude ja telkimiskohtade võrgustik
- 1.18. hooldatud poollooduslikud kooslused
- 1.19. ilusad kodud ja asustatud eluruumid

2. SAUGA VALLA ARENGUKAVA PÕHIMÕISTED

2.1 **Areng** – majanduslike, sotsiaalsete ja looduskeskkonna muutuste protsess, millel puudub ühtne ja lihtne määratlus. Tavapäraselt nähakse arenguna positiivseid muutusi.

2.2 **Arengukava** – pikemaajalisest arengustrateegiast lähtuv lähemate eesmärkide saavutamist kavandav dokument. Arengukava viiakse ellu programmide, projektide ja eelarve kaudu.

2.3 **Arengumudel** – hetkeolukorra analüüsil põhinev, arengu visioonist ja eesmärkidest lähtuv üldine terviklahend.

2.4 **Arengustrateegia** – arengu tagamiseks või kiirendamiseks koostatud üldine tegevus- programm, milles määratakse prioriteet või prioriteedid, pikaajalised eesmärgid ning näidatakse, kuidas koondada eesmärkide saavutamiseks vajalikke ressursse.

2.5 **Jätkusuutlik areng** – areng, mis tagab nii praegu kui tulevikus inimesi rahuldava elukeskkonna ja majanduse arenguks vajalikud ressursid looduskeskkonda oluliselt kahjustamata ning looduslikku mitmekesisust säilitades.

2.6 **Strateegiline eesmärk** – strateegiast ja selles seatud prioriteedist või prioriteetidest lähtuv eesmärk.

2.7 **SWOT-analüüs** – meetod organisatsiooni sisemiste tugevate ja nõrkade külgede ning väliskeskkonna võimaluste ja ohtude analüüsimiseks. Analüüs viiakse tavaliselt läbi rühma- tööna ning keskendub kohalikele omavalitsustele rakendatuna omavalitsusele tervikuna, mitte üksnes valitsusaparaadile.

2.8 **Tegevus** – tegevuse kirjeldamisel on võimalik määratleda teostamise aeg, maksumus, vastutaja ja finantseerimisallikas või -allikad.

2.9 **Tegevuskava** – konkreetsete tegevuste loend ja kirjeldus, mida on vaja eesmärkide saavutamiseks täita (lisatud).

2.10 **Tegevussuund** – tegevuste kompleks, mis tuleb teostada eesmärgi saavutamiseks. Tegevussuuna sees määratletakse konkreetsed tegevused (projektid).

2.11 **Valdkond** – tegevuse laadi (väljundi) alusel eristatav tegevuste üldistatud kogum.

2.12 **Valdkondlik arengueesmärk** – valdkonnas seatud eesmärk, mille täitmine tugevdab vald- konda.

2.13 **Visioon** – üldine kirjeldus seisundist, mida tahetakse piirkonnas teatud ajaks saavutada. Ajapiir lepitakse kokku.

2.14 **Via Baltica** – on Soome ekspertide poolt välja töötatud ja Balti riikide poolt toetust leidnud projekt, mis seisneb kaasaja nõuetele vastava maantee rajamises Tallinnast Varssavini. Tee kiirendaks ja hõlbustaks tunduvalt ühendust Soomest ja Põhja-Skandinaaviast Kesk-Euroopasse. Ta oleks üheks lõiguks Euroopa transiittee võrgus. Eestis kulgeb *Via Baltica* trass mööda Tallinn-Pärnu-Ikla maanteed. Balti riikides on trassi kogupikkus ligi 670 km, sellest Eestis 193 km.

3 SAUGA VALLA ARENGU EELDUSED

3.1 Pärnu linna lähedus.

3.2 Pidevalt arenev teedevõrk.

3.2.1 Riigimaanteed Tallinn-Pärnu-Ikla ja Pärnu-Rakvere-Sõmeru mõjupiirkond.

3.2.2 Kavandatava rahvusvahelise tee nn Via Baltica ehitus läbi valla haldusterritooriumi.

3.3 Elanike kiire juurdekasv.

3.3.1 Uute elamurajoonide ehitamine.

3.3.2 Uute haridusasutuste ehitamine. Haridusasutuste renoveerimine ja energiasäästlikumaks muutmine ning uute ehitamine.

3.4 Valla arenguks vajaliku maa olemasolu.

3.5 Energiavõimsuste hea kättesaadavus.

3.5.1 Eesti Energia AS;

3.5.2 Eesti Gaas AS.

3.6 Transpordiliikide paljusus.

3.6.1 AS Pärnu Sadam;

3.6.2 Edelaraudtee AS;

3.7 AS Tallinna Lennujaamale kuuluv Pärnu lennujaam.

3.8 Vallas on hulgaliselt perspektiivseid turismi- ja puhkepiirkondi.

3.8.1 Pärnu jõe parem kallas;

3.8.2 Sauga jõe kaldad;

3.8.3 Rääma raba;

3.8.4 Muistne Pulli kiviaja asulakoht.

4 PÕHIPROBLEEMID

4.1 Sotsiaalvaldkond

4.1.1 Töökohtade puudus

4.1.2 Pikaajaline töötus

4.1.3 Külades lastehoiuteenuste kättesaadavuse piiratus.

4.1.4 Vaba aja veetmise võimaluste piiratus ja noorte vaba aja sisustamine

4.1.5 Elanike vananemisega seonduvad sotsiaalsed probleemid

4.2 Haridus

4.2.1 Põhihariduse omandamine valla koolis on raskendatud kooli asukoha tõttu.

4.2.2 Koolikohustuse täitmata jätmine.

4.2.3 Lasteaiakohtade piiratus erivajadustega lastele.

4.3 Taristu

4.3.1 Taristu halb olukord ja osaline puudumine

4.3.2 Teede kehv olukord ja kergliiklusteede vähesus.

4.3.2.1. Kohalike- ja erateede osaline mitterahuldav olukord;

4.3.2.2. Kergliiklusteed naaberomavalitsustega sidumata;

4.3.2.3. Kinnisvara arendajate poolt detailplaneeringutega planeeritu osaliselt ellu viimata;

4.4 Turvalisus

4.4.1 Vähene turvalisus pimedal ajal.

4.4.1.1 Esineb elurajoone, kus puudub tänavavalgustus;

4.4.1.2 Tänavavalgustuse toiteliinid osaliselt amortiseerunud;

4.5 Kodanikuühiskond ja külaelu.

4.5.1. Valla kujust tingitud kahe erineva keskuse kujunemine ja vähene koostöö nende vahel. Riigiteed, raudtee ja Rääma raba jagavad valla kaheks eraldatud alaks;

4.5.2. Uute vallaelanike vähene kaasatus valla ellu;

4.5.3. Ühistegevust soodustavate organisatsioonide vähesus.

4.6 Transport

4.6.1. Nii valla sisene õpilas- kui ka ühistransport vajavad optimeerimist.

4.7 Keskkonnahoid.

4.7.1 osaliselt amortiseerunud vee- ja kanalisatsioonitorustik;

4.7.2 heitvete puhastamiseks puuduvad kaasaegsed puhastusseadmed;

4.7.3 keelatud kohtadesse olmeprügi mahapanek;

4.7.4 lennuvälja piiranguvööndid, lennukite müra;

4.7.5 Pärnu lennuvälja motopargi mürareostus;

- 4.7.6 Tuule tänava lasketiiru mürareostus;
- 4.7.7 suletud Raba tänava prügilareostus;

5 SAUGA VALLA STRATEEGILISED EESMÄRGID

5.1 Sauga valla eesmärk on tingimuste loomine vallas elanike arvu säilitamiseks üle 4000 inimese.

- 5.1.1 Peresid ja lapsi väärtustava kvaliteetse, turvalise elukeskkonna kujundamine.
- 5.1.2 Lapsehoiu teenuse ja lastele mitmekülgsete arenemisvõimaluste pakkumine.
- 5.1.3 Haridusasutuste renoveerimine ja energiasäästlikumaks muutmine.
- 5.1.4 Kooli õpilaste õppetaseme tõstmine.
- 5.1.5 Ennetustegevuste läbiviimine ja turvalise elukeskkonna kujundamine.
- 5.1.6 Valla poolt pakutavad teenused on kõigile elanikegruppidele kättesaadavad.
- 5.1.7 Omavalitsuse poolt pakutav teenus on kvaliteetne ja piisav.
- 5.1.8 Üldkasutatavate teenuste mahu suurendamine vallas. (tänavavalgustus, transport, spordirajatised, puhkealad).
- 5.1.9 Taristu korrastamine, kaasajastamine ning uute planeerimine ja rajamine.
- 5.1.10 Riigi ja valla teede-tänavate mustkatte alla viimine.
- 5.1.11 Tiheasustusaladel vee- ja kanalisatsioonitrasside projekteerimine ja väljaehitamine.
- 5.1.12 Uute elamute rajamine valda.
- 5.1.13 Olemasoleva munitsipaalendamise arendamine, sotsiaalkorterite rajamine, valla planeeringute alusel uute elamuarenduste rajamine ning seal infrastruktuuri projekteerimise ja väljaehitamise korraldamine.
- 5.1.14 Töökohtade loomise ja säilimise soodustamine piirkonnas.
- 5.1.14.1 Tööstusalade planeering, arendamiseks vajaliku infrastruktuuri projekteerimine ja väljaehitamine koostöös ettevõtjatega.
- 5.1.15 Koostöö süvendamine avaliku, era- ja mittetulundussektori vahel valdkondlike eesmärkide täitmisel.
- 5.1.15.1 Koostöö turismi, vaba aja, külaliikumise arendamisel.
- 5.1.16 Atraktiivse ja tuntud turismipiirkonna kujundamine.
- 5.1.16.1 Korrastatud ajaveetmiskohad, vaatamisväärsused, ööbimine, toitlustamine.
- 5.1.17 Eelarveväliste ressursside aktiivne taotlemine ja kasutamine valla arendamiseks.

6 SOTSIAALHOOLEKANNE JA TERVISEKAITSE

- 6.1 Kõikidele abivajajatele vajalike pidevalt arenevate sotsiaalteenuste olemasolu.
- 6.2 Meditsiinilise teenindamise kättesaadavuse parandamine.
- 6.3 Koostöös teiste omavalitsustega hooldekodu rajamine.
- 6.4 Sotsiaaltöökeskuse loomine
- 6.5 Eluasemeta inimestele elamispinna võimaldamine
- 6.6 Kodanikuühiskonna arendamine ja kolmanda sektori toetamine.
- 6.7 Külaliikumise toetamine ja külakeskuste rajamine.
- 6.8 Koostöö valla ja külade vahel külavanemate baasil.
- 6.9 Liikluskasvatuse tõhustamine alates lasteaiast.
- 6.10 Aktiivne noorsootöö;
- 6.11 Aktiivne tervisealane edendustöö.

7 TARISTU

- 7.1 Koos riigi põhiteede ja tugiteede paremustamisega rajada kergliiklusteed kõigil kompaktse asustusega aladel.
- 7.2 Tagada kõigi kergliiklusteede valgustatus pimedal ajal.
- 7.3 Uute valgustuspiirkondade rajamine;
- 7.4 Avalike teede (välja arvatud riigiteede) haldamine ja korrashoid.
- 7.5 Linnaümbruse ühtse ühistranspordiskeemi väljatöötamine.
- 7.6 Sauga valla elanike turvalisuse tõstmiseks paigaldatakse valla keskusesse ning allasutuste territooriumitele turvakaamerad.

8 KESKKONNAKAITSE

- 8.1 Keskkonna kaitse eesmärkideks on tagada puhas keskkond ning säästva arengupõhimõtete järgimine kõigil elualadel. Ressursisäästlik tegevus on tulevikus edukuse ja konkurentsivõime võti.
- 8.2 Tuleb garanteerida bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide säilitamine. Hoida ära jäätmete ja ohtlike ainete sattumine keskkonda.
- 8.3 Tagada veevarude säästev kasutamine. Elanike suurem vastutus oma elamute lähiumbruse eest. Loodud on ühtne kogu valda hõlmav jäätmekäitluskava.
- 8.4 Tagada ja säilitada valla territooriumil tervislik elukeskkond, maastiku ja elustiku mitmekesisus ja loodusressursse säästev majanduslik areng.
- 8.5 Valla elanike ja eriti noorte hulgas keskkonnasäästliku hoiaku ja mõtteviisi kujundamine.

8.6 Sauga valla keskkonnakaitse tegevuse põhirõhk on laiaulatuslik, hõlmates valla territooriumil olevaid maastiku- linnu- ja rabakaitsealasid.

8.7 Vajakajäämisi on jäätmemajanduse korrastamisel endistes suvilapiirkondades, kus aastaringselt ei elata.

8.8 Kompaktsetel elamualadel vajab tähelepanu veevarustuse ja reoveemajanduse korraldamine, olemasoleva olukorra väljaselgitamine ja analüüs.

8.9 Olemasolevate kanalisatsiooni ja reoveepuhastite moderniseerimine.

8.10 Pinna- ja põhjavee reostuse eest kaitsmine.

9 SAUGA VALLA KOOSTÖÖ VÄLJASPOOL OMA HALDUSTERRITOORIUMI

9.1 Käesolev arengukava on vahend suhtlemiseks ja läbirääkimisteks partneritega väljaspool Sauga valda.

9.2 Prioriteetide ja arengupotentsiaali realistlik hindamine näitab kogukonna valmisolekut arengukava realiseerimiseks ja annab aluse taotlema juurde välisvahendeid.

9.3 Välisvahendite ja struktuurifondide kaasamine võimaldab kasutada lisaressurssi investeringuteks, arengu tasakaalustamiseks ja innovatsiooniks.

9.4 Osalemine rahvusvahelistes koostöövõrkudes laiendab institutsionaalseid kontakte, annab olulist lisaväärtust, lisab suhtlemisaktiivsust ning tõstab piirkonna mainet ka siseriiklikult.

9.5 “Euroopa kohaliku omavalitsuse harta”, mille Eesti Riigikogu ratifitseeris 1994. aastal sätestab selle, et kohalikel omavalitsustel on seaduse piires õigus rakendada oma initsiatiivi igas valdkonnas, mis ei jää väljapoole nende pädevust (artikkel 4). Teine oluline punkt nimetatud hartas (artikkel 5) sätestab selle, et muudatusi kohalike omavalitsuste võimupiirides ei tehta kõnealuse kohaliku kogukonnaga eelnevalt nõu pidamata.

9.6 Valla arengukava edu võtmeks on koostöö regioonis. Seega oleneb ja peab Sauga valla arengukava arvestama ja olema kooskõlas eelkõige Pärnu maakonna ja naabervaldade arengukavade ja –plaanidega.

9.7 Igal tasemel partnerlus – regionaalne, piirkondlik, rahvusvaheline – on Sauga vallale tähtis. Eriti kui arvesse võtta valla geograafilist paiknemist. Selline vaatenurk aitab saavutada paremat arengustrateegiat.

9.8 Kohanemine pidevate muutustega tähendab kohalikule omavalitsusele õigel ajal haakumist uuega ja loobumist vanast. Seejuures tuleb valla edukal kursil hoidmiseks otsuste langetamisel arvestada järjest arvukamate eesmärkide, ülesannete, riskide ja võimalustega. Samas on omavalitsusel õigus mitte arvestada iga üksiku huviga kui see on vastuolus üldistega.

9.9 Arengukaval põhinev arendustegevus on protsess, mis on muutuv ajas ja ruumis. Arengukava ja sellest tulenevat tegevuskava täitmist analüüsitakse ja täiendatakse kord aastas.

10 VALLA JUHTIMISE PÕHIMÕTTED

10.1 Valla arengus on keskne roll kohaliku omavalitsuse võimuorganitel.

10.1.1 Vallavolikogu liikmete arv on 13. Nende tegevusest oleneb valla jätkusuutlikus, optimistliku õhkkonna loomine, ettevõtluskeskkonna soodustamine ja maine kujundamine.

10.1.2 Volikogu ja vallavalitsus koostavad ja viivad ellu arengukava, samuti teevad kogu valda puudutavaid otsuseid, mis on suur vastutus vallas toimuva ees

10.2 Kohaliku omavalitsuse tegutsemise põhimõtted:

10.2.1 Otsuste demokraatlik langetamine, kus arvestatakse maksimaalselt paljude kohalike elanike tahet ja huve.

10.2.2 Ühiste (avalike) huvide taotlemine.

10.2.3 Vastutus, kus arvestatakse ja ei unustata, et valla juhtorganite tegevusest oleneb paljude inimeste olukord.

10.2.4 Sihipärane ja tulemuslik koostöö.

10.2.5 Tegevuse avalikkus, otsuste argumenteeritus, konsultatsioonid kogukonnaga ja ametnike konkreetne vastutus.

10.2.6 Vallavalitsuse töö otstarbekas korraldus ja valitsemiskulude optimeerimine.

10.2.7 Jätkusuutlikkus – vaadatakse oma tegevuses ettepoole.

10.2.8 Ametnikkonna pädevus, vastutustundlikus ja arenemisvõimelisus, kes on suutelised ellu viima seatud eesmäärke.

10.2.9 Elluviidavus – tuleb jääda realistlikuks.

10.2.10 Valla juhtimisse võimalikult paljude huvigruppide esindajate kaasamine.

10.2.11 Aktiivne koostöö kodanikeühendustega (seltsid, ringid jm).

10.2.12 Tasakaalustatud arengu põhimõtetest lähtuv juhtimine, mis seab prioriteediks üldised huvid ja väldib üksikute huvigruppide domineerimist.

10.2.13 Vallaametnike kompetentsuse tõstmine täienduskoolituse kaudu.

10.2.14 Konsultantide kasutamine vajalike eriküsimuste puhul.

10.2.15 Avalike teenuste osutamine valla elanikele on inimkeskne, kiire ja asjatundlik.

10.2.16 Kaasaegsel tasemel tegutsemiseks ollakse avatud uutele ideedele, hangitakse värsket infot erinevate kanalite kaudu ning osatakse seda kasutada valla huvides.